

חזרה לסיני

הדמעות יבשו, השוחות התמלאו בחול. שרידי היל החלוד. רוב הגיבורים הראשיים סולקו מן הבמה. זכר פשעי המלחמה דהה. הסיסמות נמוגו. "מלכות ישראל השלישית", זו שהשתרעה "מדן ועד יוטבת", נשכחה. עשר שנים אחרי המעשה, אפשר להניח את מיבצע סיני על שולחן הזיכרון.

לשקול את הישגיו והפסדיו, ברוח מפוכחת ובדיעה צלולה. "בלי סטימיזטים" — אם מותר להשתמש בשתי מילים אלה, שמילאו תפקיד כה מחריד בפרשת כפריקאסם, באותו ערב.

★ ★ ★

ל שם מה הוכן ובוצע המיבצע? מה היתה מטרתו האמיתית, היעד האמיתי של הצבאות? גיבורי הפרשה דומים לצלף, היורה בלוח ריק, ומסמן לאחר מכן את העיגולים מסביב למקום הפגיעה. לפי שיטתו זו, קל לפגוע בכל יריה במרכז הבול.

אגדה מספרת כי המיבצע בא "לטהר את קיני המרצחים", כלומר: שבא כתגובה על מעשי הרצח של הפידיאון, ונועד לשים להם קץ. מבחינה זו הצליח המיבצע הצלחה מלאה. קליעה ישירה לבל.

אגדה זו מילאה תפקיד חשוב בהכנה הנפשית והתעמולתית של המיבצע. אולם אין בה ממש.

המאורעות שהובילו למיבצע סיני, והקשרים הפוליטיים שגרמו להם, החלו זמן רב לפני שהאזרח הישראלי שמע לראשונה את המילה "פידיאון".

אגדה אחרת מספרת כי המיבצע בא למנוע התקפה מיצרית על ישראל, שעמדה להיפתח בכל רגע. היא הצילה את ישראל ממכת-פתע קטלנית.

גם אגדה זו מילאה תפקיד חשוב בהכנת המיבצע, וגם בה אין כל ממש.

אין כיום פרשן צבאי רציני אחד בעולם המאמין כי הצבא המיצרי, שהתרכז או במדיבר סיני, היה מיועד או היה מסוגל להתקף את ישראל. הוא ישו במערך הגנתי מובהק (וגרוע). מצבורי הציוד שלו היו מרשימים, אך חסרי ערך התקפתי.

מיבצע סיני לא היה, כפי שהתיימר להיות — מילחמת-ימנע.

הוא הוכן זמן רב לפני שהצבא המיצרי התרכז בסיני. **כי מיבצע סיני החל ב-28 בפברואר 1955, כאשר הצו יחידות צה"ל את גבול עזה ותקפו מחנה צבאי מיצרי.**

★ ★ ★

דמו לתאריך זה שני מאורעות חשובים. בנובמבר 1954 פרצה מלחמת-השיחרור האלג'ירית נגד צרפת. בפברואר 1955 חזר דויד בן-גוריון מגלותו בשדה-בוקר, אחרי שפינתס לבון הודח מתפקידו כשר-הבטחון בעיקבות העסקה הבישי.

פעולת-יעוה המוחצת לא באה כתגמול על מעשה-החבלה מרעיש. עד לאותו זמן היה הגבול המיצרי שקט יחסית. התקריות בו לא היו חשובות, ומקורן היה בפעולות-מודיעין שיגרניות ובגניבות קטנות.

מדוע נשלח צה"ל להתקף את עזה? היתה זאת התוצאה הראשונה של חברית הצרפתית-ישראלית, שהיתה לה מטרה פוליטית מובהקת. קת: להפיל את מישטרו של גמאל עבד-אל-נאצר, שהתגבש זה עתה במצריים.

הצרפתים רצו להפילו, מפני שהאמינו כי השליט המיצרי לבדו יזום ומקיים את המרד האלג'ירי. לדיעה נאיבית זו היו שותפים כל מנהיגי ישראל. בן-גוריון רצה להפילו, מפני שהאמין כי מישטר ערבי חזק ומהפכני, בהנהגת מנהיג צעיר ונמרץ, מסכן את עתיד ישראל.

מיבצע סיני, במתכונתו הסופית, אירע כאשר הצטרף לשני אלה שותף שלישי. הבריטים החליטו (בצדק) כי עבד-אל-נאצר מסכן את עמדותיהם האימפריאליות במרחב, ובייחוד בארצות-הנפט.

שלושה יצאו להפיל מישטר. ★ ★ ★

ה יחיד שלא הבין את המתרחש היה עבד-אל-נאצר עצמו. לכן הוא סיפק ליוזמיה-התקפה את כל העילות האפשריות. לצרפתים ולבריטים סיפק עילה עליידי הלאמת חברת

תעלת-סואץ. היה זה מעשה חוקי וצודק לגמרי. אך העיתוי היה בלתי-נכון.

לישראל סיפק עילה בדמות הפידיאון. היום ברור כי מעשי-התועבה של הפידיאון היו סימן של חולשה מיצרית (כשם שמעשי אל-פתח הם כיום סימן של חולשה סורית). בשרשרת מעשי-התגמול והתגמול-הנגדי, נשארה מצריים חסרת-ישע. כדי לשמור על יוקרתה בצורה הזולה ביותר, נשלחו המרצחים. מעשיהם לא היו רק מתועבים, אלא גם מטופשים מבחינה מדינית. הם סיפקו את הרקע האידיאלי להתקפה על מצריים.

למרות עזרה זו שהגיש עבד-אל-נאצר למת-קיפיו, נכשל הנסיון להפילו. הצבא המיצרי לא הושמד ולא כותר. פקודת-נסוגה מהירה ובנונה הצילה אותו.

המישטר המיצרי לא חוסל. להיפך: הוא יצא מן המלחמה מחוזק ויציב יותר.

כך ניכשל מיבצע סיני בהשגת יעדו העיקרי. וזהי המסקנה הראשונה.

★ ★ ★

מה, בכל זאת, השיגה ישראל במיבצע זה? מה נרשם בסטור הזכות של המאזן?

שניים הם הישגים המוחשיים: השכנת שקט גמור בגבול המיצרי, ופתיחת מיפריץ-אילת לשייט הישראלי.

מה חשיבותם של שני הישגים אלה? השקט בגבול הדרומי הושג בעזרת כוח-החירום של האו"ם, אחרי שעבד-אל-נאצר החליט כי מצב של אי-שקט אינו מועיל למצריים.

האם אפשר היה להשיג זאת בלי מיבצע סיני? על כך אין תשובה ברורה.

דעתי היא שלא היה צורך במלחמה כדי להבטיח את השקט.

המצב לא היה חמור לפני התקפת-עזה מפברואר 1955, וניתן היה לשפרו בדרכים פוליטיות.

מיפריץ-אילת היה חסום עד למיבצע. מאז, מזה עשר שנים, הוא פתוח. נוצר נוהג שקשה יהיה לבטלו גם בעתיד. לכן יש חשיבות רבה.

מאידך, אין לשכוח כי עוד ב-1954 עברו סהורות ישראליות בתעלת-סואץ תחת דגל זר. מאז התקפה על עזה נחסמה התעלה לחלוטין מפני ישראל.

יתר על כן, אפילו מי שמצדיק פעולה צבאית לפתיחת

מיצר-סואץ, אינו צריך להצדיק את מיבצע סיני. להשגת יעד מצומצם כזה, היה די במיבצע צבאי הרבה יותר קטן, פעולה מוגבלת במטרותיה ובאמצעיה.

זוהי המסקנה השנייה: אין כל פרופורציה בין גודל המיבצע, לבין המטרות שהשיג לי מעשה.

מוגזם לומר כי ישראל השתמשה בפצצה אטומית כדי להרוג שני זבובים. אך מותר לומר כי ישראל ירתה בתותח כדי ללכוד שני זאבים.

★ ★ ★

ל עומת שני ההישגים המוגבלים שהושגו, מה המחיר ששולם? מה הפסידה ישראל במיבצע?

היא הרחיקה את השלום לפחות בדור שלם. עד אמצע 1954, ואולי עד ראשית 1955, עוד היה השלום הישראלי-ערבי בגדר אפשרות מעשית. המישטר המיצרי לא התגבש עדיין במתכונת אנטי-ישראלית נוקשה. יוזמות-שלום רבות ומגוונות ריחפו בחלל, ולא נפלו על אוזן אטומה. מדיניות ישראלית נועזת ובנונה יכלה אז, לדעתו, להשיג את השלום תוך שנתיים-שלוש.

מיבצע סיני הרחיק אפשרות זו ב-20 עד 30 שנה.

הוא שרף את כל הגשרים המדיניים. גרוע יותר: הוא שרף את הגשרים הנפשיים.

גם קודם לכן נהגו התועמלנים הערביים לטעון כי ישראל היא ראש-גשר אירופי, יצירת-כפיו ונושאת-כיליו של האימפריאליזם. אבל הם עצמם לא האמינו בכך. המוני ערב זכרו עדיין את מלחמת-השיחרור של המחתרת העיברית נגד השלטון הבריטי, את הריגת הלורד מוין על אדמה ערבית, את "כונפיות שטרן" ו-"האירגון" ופעולות הפלמ"ח.

אבל מיבצע סיני שילב את ישראל, בצורה בולטת וחד-משמעית, במערך האימפריאליסטי.

הוא שיכנע את המוני ערב לחלוטין כי תעמולתם אכן צודקת.

הוא גרם לשינוי גמור ביחס לישראל גם באפרו-אסיה ובדעת-הקהל המתקדמת במערב.

הוא דחף את ישראל לעמדה מדינית שאין גרועה ממנה — עמדה השוללת ממנה כל כושר-תימרון בזירה העולמית, והמונעת ממנה כל אפשרות להתערב בתהליכים הפנימיים בעולם הערבי.

אפשר לומר: מיבצע סיני הוציא את ישראל מן המרחב.

★ ★ ★

הו, בצורה תמציתית ופשטנית, המאזן של המיבצע. היעד העיקרי שזו לא הושג.

ישראל השיגה בו שני יעדים מישוניים, שאפשר היה להשיגם באמצעים הרבה יותר זולים ופשטניים.

תמורת שני הישגים אלה שילמה מחיר עצום — מחיר העולה על חשיבותם בכמה וכמה מונים.

מדוע, בכל זאת, נשאר המיבצע פופולארי ברחוב הישראלי? יש לכך סיבה פשוטה.

ההישגים המוחשיים — אוניה בגמל אילת, שקט על הגבול — נראים לעין, גם בור גמור יכול להבינם, בייחוד כשהם מלווים בתצלומי קרבות ונצחונות.

ההפסדים המוחשיים — הרחקת השלום, בידוד מדיני, תפיסת עמדה פוליטית גרועה — אינם מובנים לאיש ברחוב, ואין הם נראים אלא לעיניהם של בעלי-החשבה.

אנחנו אומה חדשה, בעלי מדינה חדשה. המוני ישראל, וגם העילית החברתית שלה, עודם חסרים חוש פוליטי. חוש כזה התפתח במדינות כמו בריטניה וצרפת, אחרי נסיון של דורות.

מכאן שרוב רובו של הציבור, ובראשו שלי טיו ומנהיגיו, כלל אינו ממוגל לתפוס עדיין את הנזק הנורא שהביא המיבצע למערכות ישראל.

אין הוא מבין כי המשבר הכלכלי, סכנת היורדה, הסכנות בגבול הסורי, מעמדנו הבינלאומי הרופף — כל אלה הם תולדה ישירה של הוצאתנו מחוק לתחום המרחב.

מיבצע סיני הרחיק בהרבה את השתלבותנו במרחב, שהיא צורך-קיום מדיני, כלכלי ורוחני למדינת-ישראל.

אך נראה כי דרושות עוד עשר שנים כדי להבין זאת. זהו מחיר גבוה מאד עבור שכעה ימים של התלהבות ושכרון-ינצחון.